Алтын ҡояш, һаумы!

Зәңгәр һауа, һаумы!

Шаян елкәй, һаумы!

Кескәй имән, һаумы!

Беҙ йәшәйбеҙ бер ерҙә -

Сәләмләйем һеҙҙе лә.

Һалҡын һыулы
Һаҡмарҙа һайрай
һары һандуғас.

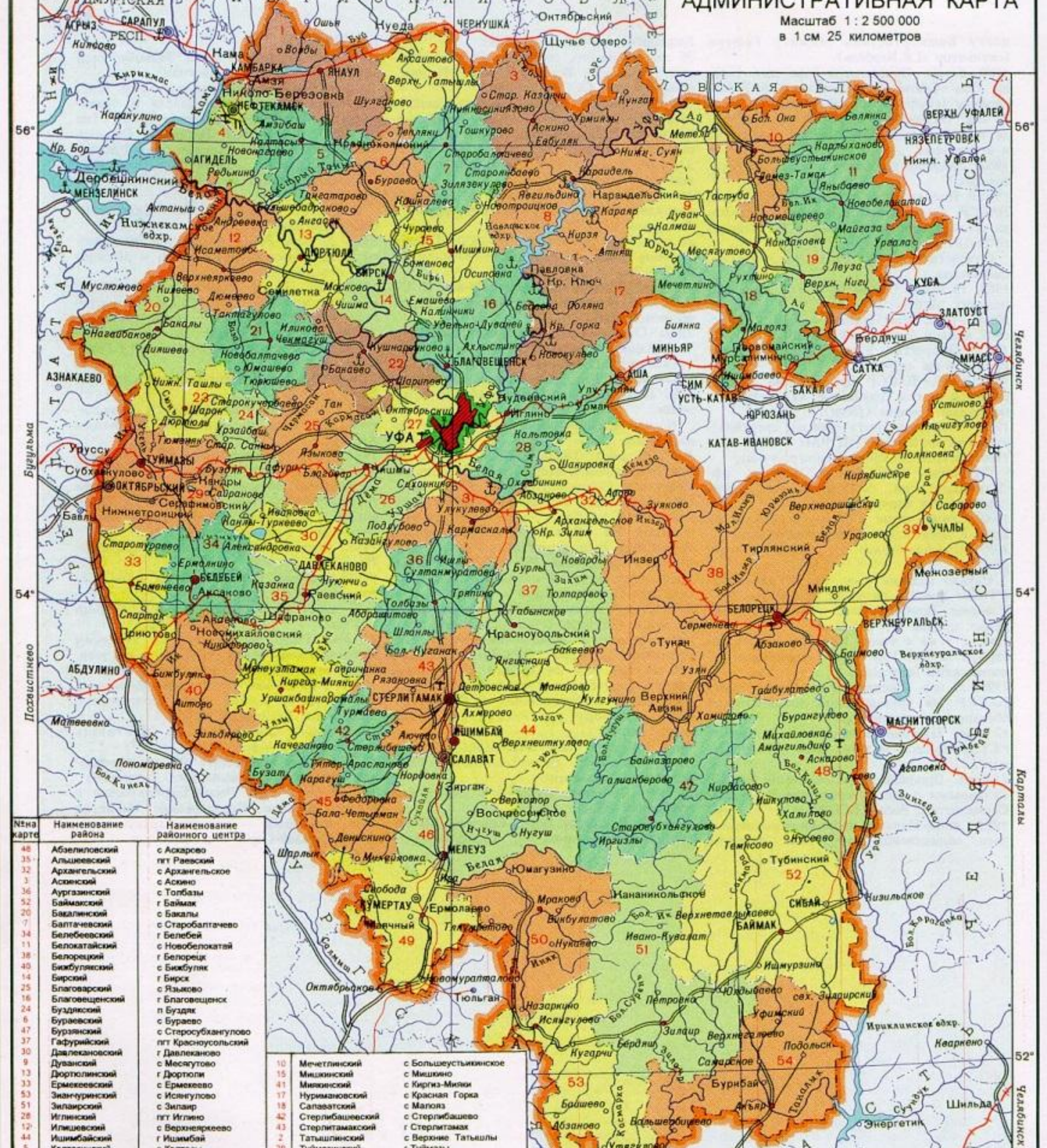
АДМИНИСТРАТИВНАЯ КАРТА
Масштаб 1 : 2 500 000
в 1 см 25 километров
№ на карте | Наименование района | Наименование районного центра
48 Абзелиловский с Аскарово
35 Альшеевский пгт Раевский
32 Архангельский с Архангельское
3 Аскинский с Аскино
36 Аургазинский с Толбазы
52 Баймакский г Баймак
20 Бакалинский с Бакалы
7 Балтачевский с Старобалтачево
34 Белебеевский г Белебей
11 Белокатайский с Новобелокатай
38 Белорецкий г Белорецк
40 Бижбулякский с Бижбуляк
14 Бирский г Бирск
25 Благоварский с Языково
16 Благовещенский г Благовещенск
24 Буздякский п Буздяк
6 Бураевский с Бураево
47 Бурзянский с Старосубхангулово
37 Гафурийский пгт Красноусольский
30 Давлекановский г Давлеканово
9 Дуванский с Месягутово
13 Дюртюлинский г Дюртюли
33 Ермекеевский с Ермекеево
53 Зианчуринский с Исянгулово
51 Зилаирский с Зилаир
28 Иглинский пгт Иглино
12 Илишевский с Верхнеяркеево
44 Ишимбайский г Ишимбай
10 Мечетлинский с Большеустьикинское
15 Мишкинский с Мишкино
41 Миякинский с Киргиз-Мияки
17 Нуримановский с Красная Горка
18 Салаватский с Малояз
42 Стерлибашевский с Стерлибашево
43 Стерлитамакский г Стерлитамак
2 Татышлинский с Верхние Татышлы
УФА
СТЕРЛИТАМАК
САЛАВАТ
БЕЛОРЕЦК
МАГНИТОГОРСК
ЗЛАТОУСТ

Башҡортостан йылғалары

Башҡортостанда алты йөҙгә яҡын ҙур һәм бәләкәй йылға бар. Шуларҙың иң оҙоно Ағиҙел йылғаһы. Уның оҙонлоғо 1420 саҡрым. Уны Башҡортостандың йәшәү тамыры тиһәң дә була. Ул тыуған еребеҙҙең көньяҡ-көнсығышынан башлап, бөтә тәбиғәтебеҙҙе туҡландырып, төньяҡ-көнбайышта Кама йылғаһына барып ҡоя. Ағиҙелдән һуң Ҡариҙел йылғаһы килә. Йылғаның оҙонлоғо 918 саҡрым. Оҙон йылғалар — Һаҡмар — 760, Дим — 556, Әй — 549 саҡрымға етә. Уларҙан ҡала Йүрүҙән, Инйәр, Таналыҡ, Сөн йылғалары. Мул һыулы йылғалар исемлегенә тағы ла Оло Эйек, Ыҡ, Ашҡаҙар, Таштуғай, Еҙем, Ырғыҙ, Сөм, Ҡармасан, Сәрмәсән инә.

Әммә тулы һыулы, ҙур-ҙур йылғалар һуңғы йылдарҙа бер аҙ һайыҡты. Урмандарҙы ҡырҡыу, йәшеллектең кәмеүе быға ҙур йоғонто яһай. Шуға күрә тәбиғәтте һаҡлау: ағастар ултыртыу, йәшеллекте һаҡлау — беҙҙең төп бурысыбыҙ.

Беҙҙең районда (ауыл эргәһендә) билдәле матур йылға (күл) бар. Ул йылғаның (күлдең) атамаһы...

Тирә-яҡ мөхитте һаҡлау йылы

Год охраны окружающей среды

һаҡла – береги
ҡалдырма – не оставляй
бысратма – не сори, не загрязняй
таҙарт – чисти, убирай
ташлама – не бросай
юғала – исчезает

- Башҡортостан тәбиғәте бик бай. Ҡалын урмандар, мул һыулы йылғалар, бейек тауҙар, зәңгәр күлдәр иле ул. Матур шул беҙҙең еребеҙ! Ләкин был матурлыҡ һаҡлауға мохтаж. Йыл һайын, бигерәк тә йәй көндәрендә, меңәрләгән туристар тәбиғәт ҡосағына юллана. Улар унда ял итә, күңел аса, саф һауаһын һулай, тәбиғәт менән һоҡлана, урмандарында еләк-емешен йыйып кинәнә, йылға-күлдәрендә һыу инә, балыҡ тота...

Ерҙә ҡағыҙ ... йыл серей, быяла ... йыл ята, полиэтилен бөтөнләй серемәй.

- Беҙҙең районда ниндәй йылғалар аға?

Учалы, 3ин йыл4а-к1лд2р иле,
№2р ташы8да тарих э662ре.
К1кр2ге8д2н йыр башы булып сы77ан,
А4и6ел, Уй, Яйы7 3ыу6ары.

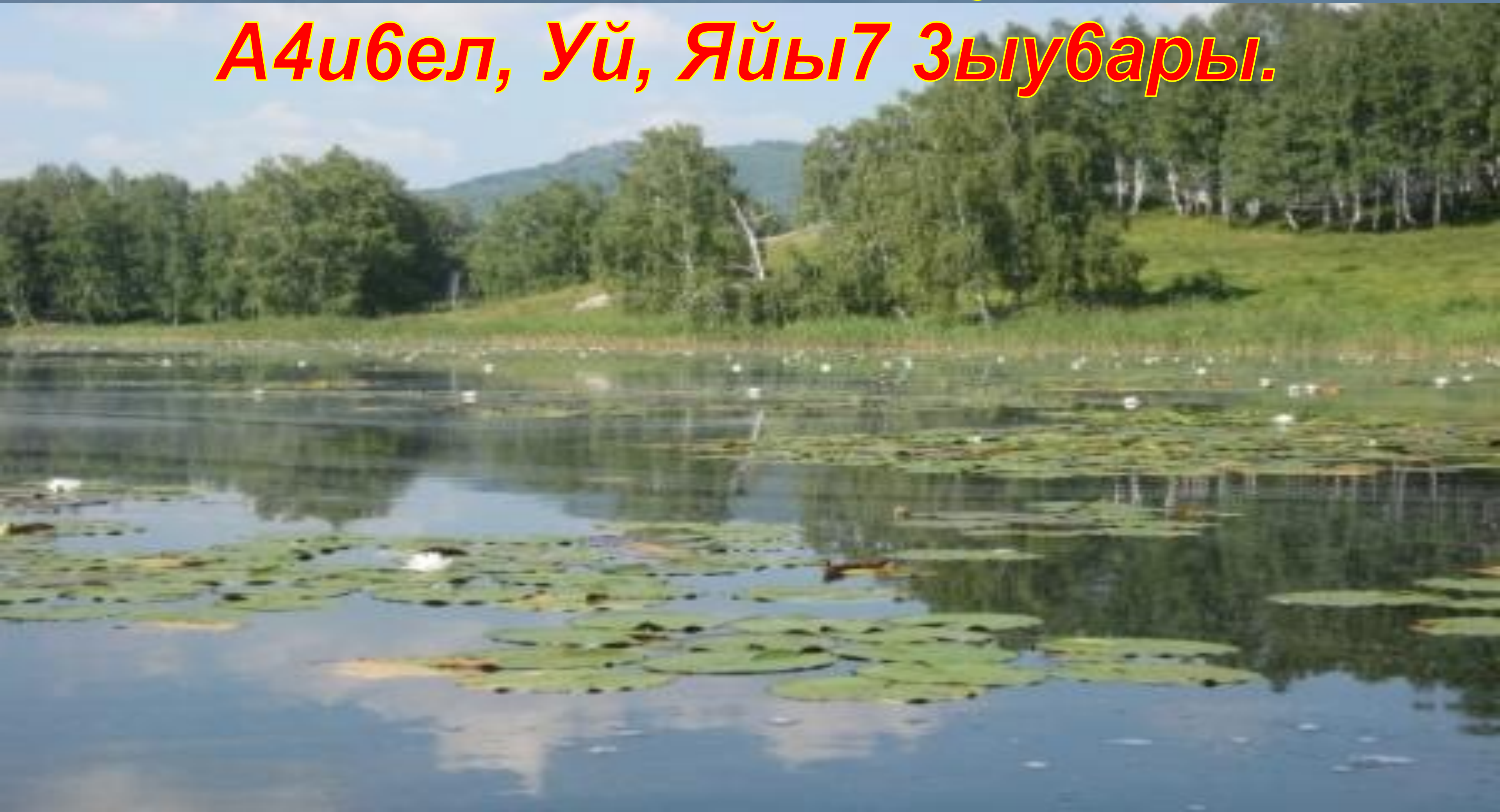

Речная сеть состоит из бассейнов рек Урала, Белой и Тобола (Уй, Миасс). Если Урал и Белая впадают в Каспийское море, то Тобольские притоки (Уй, Миасс) - в Карское море. В районе насчитывается более 50 рек.

Главной рекой района является Урал. Длина Урала от истока до устья 2428 км

В районе с 1 га площади стекает 1050 $м^3$ воды. На одного жителя Учалинского района приходится около 30 м воды в сутки. Густота речной сети равна 0,2-0,3 км/км

Яйыҡ

1) Яйыҡ йылғаһы Башҡортостандың Учалы районында башлана,Каспий диңгеҙенә ҡоя.Ул Башҡортостан Республикаһы,Силәбе,Ырымбур өлкәләре һәм Ҡаҙағастан ерҙәренән аға. Оҙонлоғо 2354 саҡрым.

2) Ирекле тормош өсөн яуға күтәрелгән Яйыҡ казактарын һәм уларҙың етәксеһен Емельян Пугачевты хәтерләтеп тормаһын өсөн,1775 йылда Екатерина II Яйыҡ йылғаһын Урал, ә Яйыҡ ҡаласығын Уральск тип атарға бойора.

ЗДЕСЬ БЕРЕТ НАЧАЛО
САМАЯ БОЛЬШАЯ РЕКА БАШКИРИИ
БЕЛАЯ (АГИДЕЛЬ)
Длина Белой 1430 км., площадь водосбора 142 тыс. кв. км.
Белая течет на юго-запад, вдоль Урал-Тау, прорывая хребет, выходит на равнину Предуралья и устремляется на север, к Каме.
Главные правые притоки – Уфа, Быстрый Танып, Сим с Инзером, Зилим, Зиган, Нугуш; Левые – Дема, Уршак, Чермасан.
Белая – главная судоходная река Башкирии, обладает большими запасами воды и гидроэнергии.
На реке расположены города Белорецк, Салават, Ишимбай, Стерлитамак, Уфа, Бирск.
03/07/2007

03/07/2007

Ерҙәге бөтә тереклек дә өсөн һыу - һауа кеүек үк иң кәрәкле нәмә. Шуның өсөн һыуҙағы йән эйәләренең күбеһе таҙа һыуҙа ғына йәшәй ала икән. Ер шарының картаһына ҡараһаң,донъяла ҙур-ҙур океандар һәм диңгеҙҙәр бар икәнен күрергә була. Улар Ерҙең иң күп өлөшөн алып тора. Диңгеҙ һыуы ниндәй?

Ысынлап та, диңгеҙ һыуы тоҙло, уны эсеп булмай. Эсергә яраҡлы һыу Ер шарында күп түгел, хәҙерге ваҡытта халҡы таҙа һыуға мохтажлыҡ кисергән илдәр, урындар бар. Шуға ла сөсө һыу яҡтылыҡтарын таҙа торорға, бысратмаҫҡа кәрәк.

Балыкка – һыу, кошка - һауа,
Йәнлеккә - урман, дала, тау кәрәк.
Ә кешегә тыуған ил кәрәк!

Өй эше

1. Учалы районынан аккан йылғаға презентация эшләргә

2. Йылғалар тураһында яңы мәғлүмәт табырға.